

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 25 mars 2009

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om idrott och medier på idrottsforum.org

När vi i svepande ordalag talar om sportens utveckling under det senaste kvartsseklek så är det några centrala, stavelserika begrepp som kommer till användning: globalisering, kommersialisering, professionalisering, och inte minst medialisering, varmed avses den allt starkare kopplingen mellan idrott och medier på i stort sett alla nivåer. Det talas i sammanhanget om ett närmast symbiotiskt förhållande mellan sport och medier; dock är det knappast så att de går upp i varandra, och man kan föreställa sig att medier idag utan sporten, om än knappast sporten utan medierna. Sport och medier forskas det således om, och i höstas utkom forumets mångårige och flitige medarbetare, tillika *førsteamanuensis* vid Universitetet i Bergen, Peter Dahléen med en bok med titeln *Sport och medier: En introduktion* (IJ-förlaget). På drygt 600 sidor och i 19 kapitel går Dahléen igenom ett stort antal medier och kartlägger deras betydelse för sporten, och omvänt: dagspress och etermedier, populärkulturella och digitala medier, och därutöver ett antal ytterligare aspekter av samspelet mellan sport och medier. Vi bad Göran Eriksson, själv sportmedieforskare och -lärare, om en recension, och vi fick en grundlig och kritisk genomgång av boken i retur. Enligt Eriksson så fyller boken definitivt ett hål i kurslitteraturutbudet och är en imponerande genomläsning av ett expanderande forskningsfält. Dahléens heltäckande ansats och ambitiösa kartläggning av forskningsläget på alla avsnitt av sportmedieområdet har dock, menar vår recensent, skett på bekostnad av teoretiskt djup och övergripande sammanhang.

Imponerande kartläggning med teoretiska brister

Göran Eriksson

Akademin för humaniora, utbildning och samhällsvetenskap, Örebro universitet

Peter Dahléen

Sport och medier: En introduktion

628 sidor, hft., ill.

Kristiansand: IJ-förlaget 2008

ISBN 978-82-7147-254-2

Introduktion

En av den nordiska sportmedieforskningens förgrundsfigurer, Peter Dahléen, välbekant för alla regelbundna besökare här på idrottsforum.org, har med boken *Sport och medier: En introduktion* genomfört ett respektingivande arbete. I 19 kapitel som sträcker sig över drygt 600 sidor har Dahléen producerat vad som tycks ha ambitionen att vara en heltäckande genomgång av forskningslitteratur på sportmediefältet. Det är en synnerligen imponerande genomläsning av ett expanderande forskningsområde, men boken har också en del brister. Det verkar som att just ambitionen att omfatta allt (eller åtminstone det mesta) som har med sport och medier att göra har bidragit till en bok som inte riktigt förmår gå i närkamp med den litteratur som aktualiseras. Som läsare blir jag inte

riktigt klar över vad som är sportmedieforskningens viktigaste teoretiska bidrag och vad de faktiskt säger om relationerna mellan sport och medier.

Efterlängtd bok

Bokens explicita syfte är att ”ge en introduktion till forskning, teorier och vetenskaplig litteratur om förhållandet mellan sport och medier” (s. 15) och bygger på ett omfattande insamlingsarbete under många år. En uttrycklig förhoppning från författarens sida är att boken ska vara användbar på medie- och idrottsutbildningar. Den ska kunna ge uppslag till fortsatta studier, i framför allt uppsatsarbete, och hjälpa till med litteratursökandet. I anslutning till varje kapitel finns mycket användbara referenslistor med den mest aktuella litteraturen. Ett viktigt syfte – om än inte explicit – med boken är också återge utvecklingen och forskningsläget från de nordiska länderna (främst Sverige, Norge och Danmark), vilket sker återkommande i flera kapitel.

Och visst, den här boken fyller definitivt ett hål i kurslitteraturutbudet. Vi som arbetar med undervisning på sportmediefältet har länge sökt en svenskspråkig (eller dansk-/norskspråkig) bok som aktualiserar läget i den nordiska sportmedieforskningen och som skulle kunna ersätta och/eller komplettera engelskspråkig litteratur (som till exempel Boyle och Haynes *Power Plays* eller Rowes *Sport, Culture and the Media*), och jag är övertygad om att Dahléns bok kommer att användas på de flesta sportmediekurser. Ja, den är nog redan på plats i litteraturlistorna, och med sin omfattande samling av spännande referenser och introducerande referat så kommer den vara mycket användbar.

Jag är också övertygad om att boken är en bra introduktion för den något mindre initierade men intresserade läsaren. Dahlén är en skicklig, flyhänt skribent (ni som läser filmspalten här på forumet vet det) med ett lättillgängligt och ofta populärvetenskapligt tilltal, ibland drar språket åt det essäistiska hållet. Han fäster stor vikt vid att återge den historiska utvecklingen och uppehåller sig också i stor utsträckning omkring noggranna empiriska iakttagelser av denna utveckling.

Något har gått snett

När jag väl sagt detta så måste jag också konstatera att som lärobok har *Sport och medier* brister, trots de högt ställda ambitionerna. Något har gått snett i produktionen av den här boken. Jag ska fördjupa denna kritik, men jag tror att roten till det i mina ögon mindre lyckade resultatet är ambitionen att vara heltäckande. Med denna strävan förmår inte Dahlén att tränga in under ytskiktet på den litteratur han återger. Som läsare – och lärare – vill jag se en mer djuplodande analys som pedagogiskt förmår synliggöra de teoretiska eller metodologiska perspektiv som karaktäriserar de områden som behandlas. Studenterna bör få en tydligare bild av vad som kännetecknar de olika perspektiven och hur de ”skaver” mot varandra; de bör få en tydligare bild av hur de viktigaste teorierna på området utvecklats. Jag är helt övertygad om att med ett mer begränsat omfång, färre sidor och kapitel, och en mer kondenserad text och fördjupande analys av de arbeten som refereras så hade Dahlén uppfyllt sitt syfte på ett bättre vis. Men låt mig ta det från början.

I bokens inledande kapitel introduceras mediasport som forskningsfält, och denna introduktion uppehåller sig i huvudsak omkring orsaker till den förnekelse och negligering som detta fält varit föremål för. Dahlén söker orsaker och pekar på att man inom många samhällsområden (inte minst i akademiska kretsar) länge sett ned på sporten och nonchalerat dess betydelse. Under 00-talets inledande år ser han dock en ljusning. Det är givetvis en relevant diskussion, men kanske inte det bästa sättet att börja en sådan här bok på. Jag tycker att kapitlet är för defensivt hållet. Istället för att gå på offensiven – det här är ju en bok som nyblivna sportmediestudenter ska läsa – och visa vilket spännande forskningsfält som ligger framför studenternas fötter, så gnälls det över att sportmedieforskningen inte getts större utrymme inom medieforskningen. Jag hade hellre sett ett kapitel som kunnat visa vilken betydelse (det som ofta kallas för) *sportmediekomplexet* faktiskt spelar i dagens samhälle och var sportmedieforskningens utmaningar – både teoretiskt och metodologiskt – finns nu.

” Jag är också övertygad om att boken är en bra introduktion för den något mindre initierade men intresserade läsaren.

I inledningskapitlet saknar jag också ett tydliggörande av författarens eget perspektiv när han tar sig an sitt uppdrag. Med vilka glasögon läser han litteraturen? Den frågan är inte minst relevant att ställa när det saknas en redogörelse för den kapitelindelning som görs. Efter inledningen har vi 18 kapitel som i tur och ordning behandlar följande teman: Sport, medier och populärkultur; sportjournalistiken i pressen; sportens bilder; sport på film; sporten i litteraturen; sport i radio; sport på tv; sport och digitala medier; mediasportens publik; mediasport, ras och etnicitet; mediasportens hjältar och stjärnor; mediasport och kön; sport och reklam; medier och livsstilssport; sport

som videospel; sport och musik; samt sport som kitsch. Vad föranleder just denna indelning? Vad är det som ligger bakom? Det enda som närmar sig detta är en inledande diskussion om att författaren försökt att inte dubblera referenserna, det vill säga att de bara ska dyka upp i ett enda kapitel. Det hade varit möjligt att göra helt andra indelningar, och den som görs är långt ifrån självklar och inte helt lyckad.

Jag tror också att boken hade vunnit på en delvis annan inledning. Det hade till exempel varit möjligt att skriva en sektion om den historiska utvecklingen med en kapitelindelning över olika tidsperioder istället för att strikt knyta kapitlen till specifika medier. Det hade varit önskvärt med ett (eller möjligtvis två) kapitel om sportmediernas ideologiska dimensioner (att reproducera föreställningar om ras, etnicitet, kön etc.).

Vad är intertextualitet?

Några av kapitlen fungerar bättre än andra, även om de präglas av den brist på djupare analys som beskrivs ovan. Till dessa hör kapitlen om press, radio och tv, där inte minst den historiska utvecklingen lyfts fram. Här har boken sina största förtjänster. Dahlén har gedigna kunskaper på området och lyfter fram ett omfattande material med många intressanta empiriska iakttagelser. Jag tycker även att kapitlen om ras och etnicitet och kön fungerar då de ger en viss inblick i den ideologiproduktion som mediasporten är involverad i. Några kapitel, jag tänker framför allt på *Sport på film*, *Sport i litteraturen* och *Sport och musik* är lite överraskande och kul att ta del av.

Till de mindre lyckade hör det kapitel som följer direkt efter inledningen. Under rubriken *Sport, medier och populärkultur: Från intertextualitet till politisk ekonomi*, ska analyserna både synliggöra intertextuella bindningar mellan olika genrer (främst film och sportjournalistik) och närmare studera mediasportens ekonomiska förutsättningar. Det är inte alls lyckat. Jag saknar en tydlig definition av intertextualitetsbegreppet, förankrad i relevant litteratur på området. Det hade säkert hjälpt författaren, för som det här används så tycks det snarast vara liktydigt med mer generella berättarstrukturer som förekommer inom de olika genrerna. De intertextuella kedjorna och tänkbara betydelseförändringar får läsaren inget grepp om. Även om politisk ekonomi definieras med hänvisning till Marx och Engels, vilket givetvis är riktigt, så har det väl hänt en del annat på detta område sedan dessa herrars skrifter gavs ut. Inte heller blir jag klar över på vilket sätt sportmedieproduktionen bidrar till att upprätthålla den rådande samhällsordningen, även om jag får en mycket ingående (men teorifattig) genomgång av bland annat de ekonomiska turerna omkring OS i Lillehammer. Analysens slutsatser borde om inte annat tydliggöras i en sammanfattning.

Kapitel 3 som har rubriken *Sportens bilder* tillhör också de mindre lyckade. Det behandlar i en snabb skiss den historiska utvecklingen, delvis med hänvisning till den teknologiska utvecklingen. En stor del upptas också av en studentuppsats som studerat en lokaltidnings bilder av ett ishockeylag och utvecklat ett tiotal kategorier av bilder. Men jag undrar var den mer generella teoribildningen om sportens bilder är. Framför allt tycker jag att det är märkligt att detta kapitel helt springer förbi hela den teoriutveckling som skett inom medieforskningen med anknytning till begreppet *visual culture* (se till exempel Sturken och Cartwright 2001; Rose 2001; Feury och Feury, 2003). Jag funderar också över om sportens bilder är den bästa titeln. Är det inte fotojournalistikens förutsättningar och utveckling som diskuteras?

” Dahlén visar sällan fram de bakomliggande teoretiska perspektiven och vilken betydelse de har för de argument som lyfts fram.

Ett stildrag hos Dahlén är att han jobbar med att blanda sina referat med egna empiriska iakttagelser. I sina bästa stunder fungerar de som illustrativa exempel, i andra fall – som till exempel i kapitel 8 (*Sport och Digitala medier*) så tycks de finnas där i brist på spännande teorier. I detta kapitel undrar jag länge vad det är för teorier om relationer mellan sport och medier som introduceras.

En klugen recensent

Ja, som redan framgått så är jag klugen inför den här boken. Å ena sidan kan den med sina genomgångar och späckade referenslistor utgöra ett bra bidrag till kurslitteraturen på sportmedieforskningsfältet. Den kan mycket väl fungera på det sätt som Dahlén hoppas, det vill säga att framför allt ge uppslag till studenter i samband med uppsatsskrivande. Den får då i första hand formen som ett slags uppslagsbok där man letar intressanta referenser. De omfattande, och i sig ofta intressanta, empiriska iakttagelserna kan också sätta fart på tankarna.

Å andra sidan tycker jag att boken i sin helhet har något ofärdigt över sig, som gör användningen i undervisningen begränsad. Texterna består i stor utsträckning av referat av tidigare forskning. Dahlén visar sällan fram de

bakomliggande teoretiska perspektiven och vilken betydelse de har för de argument som lyfts fram. Han för heller inga djupare diskussioner om vilka implikationer som olika metodologiska perspektiv kan ha för de teorier som utvecklats. Som läsare får man helt enkelt inget riktigt grepp om hur teoriutvecklingen gått till. Dahlén kryper inte in under ytan på den litteratur han återger och det stannar allt som oftast vid (i bästa fall) intressanta referat, men utan att författaren drar några mer övergripande slutsatser om vad som karakteriserar relationerna mellan medier och sport. Jag vill helt enkelt veta vilka slutsatser som författaren gör av sina genomgångar. Kanske hade en del av dessa problem kunnat avhjälpas med att varje kapitel försetts med ett tydligt syfte – vad författaren velat uppnå i varje kapitel – och en avslutande sammanfattning som knöt ihop säcken.

Det tycks som att det har funnits en iver att få ut den här boken, från både författarens och förlagets sida. Jag tror att om författaren gett avkall på sin vilja att omfatta allt, och istället siktat på att fånga de viktigaste teoretiska bidragen till sportmedieforskningen hade mycket varit vunnit. Här kunde givetvis förläggaren ha spelat en viktig roll och hållit lite stramare i tyglarna.

Referenser

- Boyle, R och Haynes, R (2000) *Power Play – Sport, the Media & Popular Culture*, London: Longman.
Feury, P och Feury, K (2003) *Visual Cultures and Critical Theory*, London: Arnold.
Rose, I (2001) *Visual Methodologies*, London: Sage.
Rowe, D(1999) *Sport, Culture and the Media- The Unruly Trinity*, Buckingham: Open University Press
.Sturken, M och Cartwright, L (2001) *Practices of Looking: An introduction to visual culture*. Oxford: Oxford University Press.

© Göran Eriksson 2009.

-
- **Köp boken från Adlibris.se**
 - **Kjøp boken fra Capris.no**
 - **Køb bogen fra Adlibris.dk**
 - **Buy this book from Amazon.co.uk**
 - **Buy this book from Amazon.com**